

DOI: 10.53120/czst.2023.241-257

„Częstochofskie
Studia Teologiczne”
50 (2023), s. 241-257
ISSN: 0137-4087

ks. Adam Młynarczyk

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego - Warszawa

mlynarczyk@mailplus.pl

ORCID: 0000-0003-1303-1036

Article submitted: 06.03.2023; accepted: 03.11.2023.

Współpraca proboszcza i wikariusza w parafii w świetle prawodawstwa II Synodu Diecezji Częstochofskiej. Cz. I

Cooperation of the parish priest and the vicar in the light of the legislation of the Second Synod of the Diocese of Częstochofska. Part I

Abstract: In the Catholic Church together with universal law which determines life of Christians around the world, particular law exists which details and accommodates universal law to the reality of a specific diocese. One example of particular law can be a synodal legislation. This article analyses regulations provided by the Second Diocesan Synod of the Diocese of Częstochofska regarding the relationship between pastors and parish vicars that work in the same parish. The first part of the article describes the general image of the relations between priests and discusses the problem of rest time granted to them. The article will be continued in the next issue of this journal.

Keywords: archdiocese of Częstochofska, clergy, diocesan synod, diocese of Częstochofska, parish vicar, parish, pastor

Abstrakt: W Kościele katolickim, obok ustaw powszechnych, które regulują życie osób wierzących w jednakowy sposób na całym świecie, istnieją rów-

niez normy o charakterze partykularnym, stanowiące najczęściej uszczegółowienie prawa powszechnego i dostosowanie go do rzeczywistości konkretnej diecezji. Jednym z przykładów przepisów o charakterze partykularnym jest prawodawstwo synodalne. W niniejszym artykule zostanie dokonana analiza przepisów II Synodu Diecezji Częstochowskiej regulujących stosunki pomiędzy proboszczem i wikariuszem współpracującymi w obrębie jednej parafii. Pierwsza część artykułu obejmuje ogólną charakterystykę relacji pomiędzy duszpasterzami oraz zagadnienie przysługującego im czasu odpoczynku. Praca jest częścią dłuższego opracowania, które znajdzie dopełnienie w kolejnym artykule.

Słowa kluczowe: archidiecezja częstochowska, diecezja częstochowska, duchowienstwo, parafia, proboszcz, synod diecezjalny, wikariusz

Wstęp

Z racji na fakt, iż prawodawstwo zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego dotyczy społeczności całego Kościoła łacińskiego¹, a więc wspólnoty wierzących rozsianej po niemalże całym świecie, egzystującej w zróżnicowanych środowiskach, należy stwierdzić, iż przepisy w nim zawarte charakteryzują się dużą ogólnością. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest konieczność promulgowania norm o charakterze partykularnym.

Wydawanie norm obowiązujących w społeczności Kościoła przysługuje podmiotom cieszącym się wykonywaniem władzy ustawodawczej. W Kościele powszechnym cieszy się nią Biskup Rzymski i sobór powszechny². Ks. Tadeusz Pawluk stwierdza, iż kompetencja ta ma proveniencję wynikającą z postanowienia Bożego³. W odniesieniu zaś do diecezji władzę tę sprawuje biskup diecezjalny. Można ją delegować wyłącznie w przypadkach jasno określonych przez prawo⁴. To jasno implikuje fakt, iż sytuacje umożliwiające delegowanie władzy ustawodawczej stanowią wyjątek od ogólnej reguły. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest to, że podczas synodu diecezjalnego, którego uchwały będą przedmiotem niniejszego opracowania, jedynym ustawodawcą jest biskup diecezjalny. Pozostałe osoby partycypujące w pracach synodalnych mają zadanie doradców⁵.

Wyrazem takiej formy stanowienia prawa w częstochowskim Kościele partykularnym był II Synod Diecezji Częstochowskiej zwołany przez biskupa

¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 1984 [dalej: KPK], kan. 1.

² J. Arrieta, *Tytuł VIII. Władza rządzenia*, [w:] *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer (red.), Kraków 2011, s. 157.

³ T. Pawluk, *Uwagi na temat ustawodawstwa diecezjalnego*, „Prawo kanoniczne” 34(1991) 1-2, s. 25.

⁴ J. Arrieta, *Tytuł VIII. Władza rządzenia...*, dz. cyt., s. 157.

⁵ KPK, kan. 466.

Stefana Barełę, a wznowiony i doprowadzony do końca przez jego następcę, biskupa (późniejszego arcybiskupa) Stanisława Nowaka. Synod ten zakończył się 23 listopada 1986 roku. Dekretem z tegoż samego dnia ówczesny Pasterz Kościoła częstochowskiego zatwierdził przygotowane uchwały, określając jednocześnie, że okres *vacatio legis* obowiązuje do dnia 1 stycznia 1987 roku⁶.

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba refleksji na temat zagadnienia współpracy odbywającej się na płaszczyźnie proboszcz-wikariusz w parafii. Celem tych rozważań jest pogłębione zrozumienie dyrektyw zawartych w Aneksie 13 do II Synodu Diecezji Częstochowskiej, który dla niniejszego artykułu będzie stanowił podstawowy tekst źródłowy. Jest to dokument o niebagatelnym, relewantnym znaczeniu. Jego promulgacja bowiem była swoistą odpowiedzią na dyspozycję określoną w kanonie 548 § 1 KPK, która określa proveniencję katalogu obowiązków spoczywających na osobach wypełniających urząd wikariusza parafialnego, który zakres swoich obowiązków poznaje niejako z czterech źródeł: kanonów odpowiedniego (dotyczącego parafii, proboszczów i wikariuszy) rozdziału Kodeksu, statutów diecezjalnych, pisma nominacyjnego i poleceń proboszcza.

Opracowanie to wydaje się cechować pewną nowością z racji na fakt, iż dotychczas zagadnienie to nie doczekało się omówienia i pogłębionego studium⁷. Należy również zaznaczyć, że w ogóle studia nad prawem partykularnym nie zaliczają się do częstych tematów poruszanych przez naukę prawa kanonicznego. Potwierdza to ks. Tadeusz Pawluk: „Doświadczenie uczy, że nasze zainteresowanie prawem kościelnym zwykle ogranicza się do ustawodawstwa powszechnego, obowiązującego w całym Kościele łacińskim. Wiedzę o tym ustawodawstwie zdobywamy przy okazji poznawania Kodeksu Prawa Kanonicznego. Mniej natomiast uwagi zwracamy na ustawodawstwo partykularne, zwłaszcza diecezjalne”⁸. Wobec takiej konstatacji podjęcie refleksji na ten temat wydaje się przedsięwzięciem uzasadnionym. Z racji na objętość materiału źródłowego i zagadnień w nim zawartych, artykuł ten ukaże się w dwóch częściach.

⁶ Dekret zamykający prace II Synodu Diecezji Częstochowskiej i zatwierdzający jego uchwały, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Z. Wajzner i in. (red.), Częstochowa 1987, s. 21. Odnośnie do zagadnienia okresu nieobowiązywalności prawa należy zaznaczyć, iż zgodnie z normami ogólnymi Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II, w przypadku norm prawa o charakterze partykularnym wynosi on jeden miesiąc, liczony od momentu jego promulgacji, chyba że ustawodawca postanowił co innego. Por. KPK, kan. 8 § 2.

⁷ Pewne wątki w tej tematyce zostały poruszone w artykule ks. Szafrrowskiego. Należy jednak zaznaczyć, że opracowanie to dotyczy prawodawstwa odnoszącego się do obowiązków i praw wikariuszy w ogólności, a prawodawstwo diecezjalne ma w nim jedynie marginalne znaczenie i raczej zostało przez autora potraktowane w obrębie pewnej komparatystyki prawnej. Por. E. Szafrrowski, *Wikariusze parafialni w prawie kodeksowym*, „Prawo kanoniczne” 34(1991) nr 2, s. 76-78; 80-82.

⁸ T. Pawluk, *Uwagi na temat...*, dz. cyt, s. 25.

1. Treść dokumentu

Aneks 13 do II Synodu Diecezji Częstochowskiej jest dokumentem stosunkowo krótkim, zawierającym jedynie 11 punktów. Podejmowana w nim tematyka obejmuje zakres zagadnień związanych z ogólną i uszczegółowianą charakterystyką relacji łączących proboszcza z wikariuszem lub wikariuszami⁹ (pkt 1-3); czasem wypoczynku kapłana pracującego w duszpasterstwie (pkt 4); zamieszkaniem w domu parafialnym (pkt 5-6); życiem wspólnym kapłanów (pkt 7); wynagrodzeniami i zobowiązaniami finansowymi (pkt 8-10) oraz zakończeniem relacji wiążącej kapłana z parafią (pkt 11)¹⁰.

1.1. Relacja pomiędzy wikariuszem a proboszczem

Początkowe trzy punkty omawianego w niniejszym artykule Aneksu dotyczą wprost relacji łączących proboszcza i wikariusza współpracujących w obrębie jednej parafii¹¹. Już na samym początku lektury niniejszego dokumentu można odnaleźć bezpośrednie nawiązanie do magisterium Soboru Watykańskiego II. Ustawa synodalna wprost przytacza fragment Dekretu o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele: „Wikariusze parafialni, jako współpracownicy proboszcza, wkładają codziennie wybitną i czynną współpracę w posługę duszpasterską, pełniąc ją pod władzą proboszcza. Z tego względu pomiędzy proboszczem i wikariuszami winno mieć miejsce bratnie współżycie i zawsze powinna kwitnąć wzajemna miłość oraz poważanie. Niech się też wspierają nawzajem radą, pomocą i przykładem, roztaczając opiekę nad parafią w zgodności dążeń i zespoleniu wysiłków”¹².

⁹ Z racji na ograniczoną objętość artykułu, nie zostanie tu podjęta próba zdefiniowania desygnatów pojęć „proboszcz” i „wikariusz”. Zagadnienie to w doktrynie prawa kanonicznego zostało wielokrotnie i wyczerpująco omówione, na przykład w przywoływanych w niniejszym artykule opracowaniach: K. Dyda, *Urząd proboszcza i wikariusza w kodyfikacjach prawa Kościoła łacińskiego*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 44/2 (3/2018), s. 62-69; K. Burczak, *Szczegółowe obowiązki kanoniczne proboszcza w zakresie nauczania, uświęcania i pasterzowania*, „Studia prawnicze KUL” 2(66) 2016, s. 8-9; E. Szafrowski, *Wikariusze parafialni w prawie kodeksowym*, „Prawo kanoniczne” 34 (1991) nr 2, s. 55-85.

¹⁰ *Aneks 13. Współpraca proboszcza i wikariusza w parafii*, w: *II Synod...*, dz. cyt., [dalej: Aneks 13], s. 255-259.

¹¹ Dyspozycje zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego umożliwiają pracę jednego wikariusza w jednej parafii, w jakiejś jej określonej części, bądź skierowanie go do posługi dla określonego zespołu wiernych w parafii lub w celu wypełnienia oznaczonej posługi jednocześnie w więcej niż jednej parafii. (Por. M. Kołodziej, *Urząd wikariusza parafialnego. Współpraca i autonomia w posługiwaniu duszpasterskim*, „Kościół i prawo” 5(18) 2016, nr 1, s. 17). W niniejszym opracowaniu przyjmiemy, iż mowa o wikariuszu pracującym w obrębie jednej parafii, bez wyznaczania mu specjalnych zadań lub ograniczania zakresu posługi.

¹² Prawodawca synodalny sugeruje również, by zapoznać się z kan. 545 § 1 KPK: „Ilekoć jest to konieczne albo pożyteczne do właściwego wypełnienia posługi duszpasterskiej w parafii, można przydzielić proboszczowi jednego albo kilku wikariuszy parafialnych, którzy

W tym miejscu należy zwrócić uwagę za tłumaczenie cytowanego dokumentu. Pierwotnie opublikowane spolszczenie soborowego dekretu jest tożsamy z tym, które zostało przytoczone w prawodawstwie synodalnym. Jednak w 2002 roku zostało wydane nowe, poprawione tłumaczenie polskie konstytucji, dekretów i deklaracji Soboru. Tam w miejsce sformułowania „wkładają współpracę”, zostało umieszczone wyrażenie „świadczą pomoc”¹³. Takie ujęcie prowadzi do swoistego przesunięcia akcentu: nowsze tłumaczenie tekstów soborowych wskazuje bardziej na podporządkowanie pracy wikariusza działaniom proboszcza. Miałby on wówczas jedynie rolę pomocniczą wobec swojego przełożonego.

Zatem warto przyjrzeć się, czy taki niuans jest dostrzegalny w tekście oryginalnym, czyli łacińskim. Zdanie następujące brzmi: „*Vicarii paroeciales tamquam parochi cooperatores, praestantem et actuosam operam quotidie impendunt* [podkreślenie – A.M.] *in ministerio pastoralis sub parochi auctoritate exercendo*”¹⁴. Czasownik „*impendo*” oznacza „obracać na co”, „łożyć”, „dokładać starań”, zaś jedynie z dopełnieniem „*auxilium*” przyjmuje znaczenie „przyjść z pomocą”¹⁵. Rzeczownik „*opera*” to „czynność”, „praca”, „trud”, „wysiłek”, „pilność”¹⁶. Należy zatem skonstatować, iż tekst łaciński nie wskazuje bynajmniej na takie podporządkowanie, o jakim mowa w nowym tłumaczeniu dokumentu soborowego, przynajmniej pod kątem analizy wyrażenia czasownikowego. Raczej należałoby to przełożyć na sformułowanie: „Wikariusze parafialni, jako współpracownicy proboszcza każdego dnia wkładają odznaczającą się (ew. znakomitą) i czynną pracę (ew. wysiłek / trud) w działalność duszpasterską, wykonywaną pod władzą proboszcza”.

W myśl tego dokumentu praca wikariuszy w parafii ma charakter współpracy z proboszczem – nie jest więc całkowicie autonomiczna. Nie charakteryzuje się jednak – co należy podkreślić – stosunkiem właściwym dla relacji pracodawca-pracownik. Czynnikiem decyzyjny znajduje się po stronie kapłana będącego pasterzem własnym wspólnoty parafialnej. To proboszcz bowiem jest osobą, na której w pierwszym rzędzie spoczywa odpowiedzialność za zbawienie dusz, a więc i za podejmowane formy działań o charakterze pastoralnym. Aktywności duszpasterskie podejmowane przez wikariusza są podporządkowane rozeznaniu i kierownictwu złożonemu na barkach pasterza własnego wspólnoty. Wynika to z faktu, że proboszcz, który – w przeciwieństwie do wikariusza – cieszy się stałością na urzędzie, jest w stanie

jako współpracownicy proboszcza dzielący jego troski, uzgadniając zamiary i inicjatywy z proboszczem oraz pod jego władzą, mają wykonywać dzieło pasterskiej posługi”.

¹³ Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów* „Christus Dominus”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, deklaracje, dekrety*, Poznań 2002, s. 251.

¹⁴ Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia* „Christus Dominus”, 30, 3, AAS 58 (1966), s. 689.

¹⁵ A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań-Warszawa-Lublin 1957, s. 314.

¹⁶ Tamże, s. 467.

zapoznać się z problemami i warunkami życia wiernych oraz uczestniczyć w ich troskach¹⁷. Taka znajomość środowiska, w którym poprzez posługę duszpasterską dokonuje się dzieło uświęcania pomaga w dokonaniu właściwego i dojrzałego rozeznania form i metod duszpasterskiej pracy.

Należy zatem stwierdzić, że tak zredagowany przepis ukierunkowuje rozumienie aktywności pastoralnej na pole swoiście rozumianej autonomii: wikariusz nie ma za zadanie jedynie wypełniać zleceń, które daje mu proboszcz, lecz dysponuje pewną swobodą w podejmowaniu duszpasterskich wysiłków. W tak rozumianej współpracy „władza proboszcza” stanowi pewien „bezpiecznik”, który „wyłączy” działania, które według jego rozeznania mogłyby się okazać nieskuteczne, bezowocne lub wręcz szkodliwe. Ks. Szafrowski tę zależność określa słowami: „Wikariusz pozostaje pod «władzą proboszcza» i jest od niego zależny, ale jednocześnie proboszcz musi uświadomić sobie i wykorzystać ten potencjał „duszpasterski”, jaki reprezentuje jego współpracownik”¹⁸.

Działalność podejmowana przez wikariusza, pomimo pewnego podporządkowania władzy proboszcza, nie jest również pracą o charakterze bagatelnym czy nieistotnym. Wręcz przeciwnie, magisterium Soboru wskazuje, że jest to współpraca o charakterze czynnym i wybitnym. Relewantnym atutem działalności wikariusza jest fakt, że w większości przypadków jest on sporo młodszy od proboszcza, dzięki czemu ma możliwość łatwiejszego dotarcia z ewangelicznym orędem do dzieci i młodzieży. Jednocześnie – z faktu niedawno ukończonej formacji seminaryjnej – powinien dysponować nieco „bardziej świeżym” spojrzeniem na metody i formy prowadzenia duszpasterstwa.

Pozostaje przeanalizować zakres obowiązków wikariusza, poprzez których wypełnianie współpracuje on z własnym pasterzem wspólnoty parafialnej. Jak wspomniano wcześniej, tekst Kodeksu Prawa Kanonicznego specyfikuje cztery źródła, w których należy doszukiwać się katalogu zobowiązań spoczywających na współpracowniku proboszcza. Są to: kanony Kodeksu, prawodawstwo diecezjalne, pismo nominacyjne i polecenia proboszcza¹⁹. Dostrzegalna jest tu swoista gradacja pod kątem uszczegółowienia: prawo dotyczące wikariuszy na całym świecie, prawodawstwo dotyczące konkretnego Kościoła partykularnego oraz te obowiązki, które wynikają z podjęcia posługi w konkretnej placówce – zarówno określone przez biskupa diecezjalnego, jak i proboszcza²⁰. Kolejny paragraf tego samego kanonu wskazuje, iż wikariusz wspomaga proboszcza w całokształcie jego zadań z wyjątkiem obowiąz-

¹⁷ Por. K. Dydą, *Urząd proboszcza i wikariusza...*, dz. cyt., s. 66.

¹⁸ E. Szafrowski, *Wikariusze parafialni...*, dz. cyt., s. 66.

¹⁹ Por. KPK, kan. 548 § 1.

²⁰ Ks. Szafrowski wskazuje, że źródła wyliczone w tym kanonie należy sklasyfikować jako prawo powszechne i partykularne, zaś wskazania proboszcza stanowią praktyczną interpretację prawa. Por. E. Szafrowski, *Wikariusze parafialni...*, dz. cyt., s. 71.

ku aplikacji mszy za lud powierzony jego pasterskiej trosce²¹. A zatem obszar współpracy obejmuje zadanie nauczania, uświęcenia i pasterzowania, w którym można – jako egzemplifikacje – wyliczyć: głoszenie ewangelii Bożej, zarówno podczas homilii²², jak i w nauczaniu katechetycznym²³, staranie o katolickie wychowanie dzieci i młodzieży, sprawowanie Eucharystii i troska o to, by stawała się ona centrum życia wierzących, staranie, by wierni korzystali z sakramentów, udzielanie chrztu, bierzmowania w niebezpieczeństwie śmierci, wiatyku i namaszczenia chorych, asystowanie przy zawieraniu małżeństw, grzebanie umarłych i bardziej uroczyste sprawowanie Eucharystii w dni świąteczne²⁴, udzielanie niektórych dyspens, reprezentowanie parafii jako osoby prawnej, zarówno na forum kościelnym jak i poza nim oraz prowadzenie ksiąg parafialnych²⁵. Nie jest to oczywiście katalog taksatywny, ponieważ poszczególne placówki duszpasterskie charakteryzują się swoistą specyfiką, która również generuje właściwe obowiązki.

Spojrzenie na relacje łączące proboszcza z wikariuszem w nauczaniu Soboru, wyrażonym w cytowanym punkcie Dekretu o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele nabrały nieco innego kolorytu niż te, które rysowały się w prawodawstwie przed *Vaticanum II*. M. Kołodziej określa tę zmianę w następujący sposób: „Stąd też nie ma już tu mowy o ojcowskim podejściu proboszcza do wikariusza, co było charakterystyczne dla KPK/17 (por. 476 § 7) i zakładało paternalizm, ale sugeruje się, że pomiędzy proboszczem a wikariuszami ma istnieć bratnie współlistnienie, które wyrażać się będzie

²¹ Por. KPK, kan. 548 § 2.

²² W odniesieniu do obowiązku głoszenia słowa Bożego podczas przepowiadania homiletycznego ks. Burczak stwierdza, że proboszcz „nie może się od tego obowiązku bez poważnej obiektywnej przyczyny uchylać czy przerzucać go na wikariuszy czy diakonów”. (K. Burczak, *Szczegółowe obowiązki kanoniczne proboszcza...*, dz. cyt., s. 13). Autor jednak nie podaje żadnego źródła, na podstawie którego można wysnuć taki wniosek. Wręcz przeciwnie, dokonując analizy homiletycznego przepowiadania, można dojść do przeciwnych konkluzji. Ks. A. Kalbarczyk stwierdza, że „homilia bowiem nie jest jakimś zewnętrznym dodatkiem do Eucharystii czy heterogeniczną wstawką w przebieg liturgii, lecz – jak już to zostało wielokrotnie podkreślone – jej, integralną częścią. Z przytoczonej powyżej normy wynika zatem zarówno to, że celebrans powinien być homilistą, jak też i to, że właściwie nie można być homilistą, nie będąc celebransem. Homilię celebruje celebrans” (A. Kalbarczyk, *Celebracja homilii w kontekście celebracji eucharystii i niedzieli*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2012), s. 72). Skoro więc nie jest możliwym, aby wszystkie msze święte w niedziele i uroczystości były sprawowane wyłącznie przez proboszcza, nie można nałożyć na niego obowiązku, by to jedynie na nim spoczywała odpowiedzialność za głoszenie homilii.

²³ Ks. Burczak wskazuje, że „wśród duszpasterzy mających troszczyć się o nauczanie katechezy, ustawodawca wymienia przede wszystkim proboszcza” (K. Burczak, *Szczegółowe obowiązki kanoniczne proboszcza...*, dz. cyt., s. 15). Normą więc powinno być, iż proboszcz również zajmuje się katechetycznym przepowiadaniem Dobrej Nowiny w obszarze lekcji religii realizowanych w szkole.

²⁴ Por. KPK, kan. 53.

²⁵ Por. K. Burczak, *Szczegółowe obowiązki kanoniczne proboszcza...*, dz. cyt., s. 12-29.

nie tylko w miłości i poważaniu, lecz także we wzajemnym wspieraniu się radą i pomocą”²⁶. Wobec takiego spojrzenia pojawia się pytanie o zakorzenie nie w eklezjologii Soboru Watykańskiego II stwierdzenia zawartego w omawianym prawodawstwie synodalnym: „Proboszcz powinien z ojcowską życzliwością odnosić się do swych wikariuszy”²⁷. Wydaje się bowiem trudnym do pogodzenia kształtować relacje międzyosobowe jednocześnie po bratersku i po ojcowsku.

Punkt 2 Aneksu z nieco większą precyzją określa, jak *in concreto* winna wyrażać się ta współpraca. Prawodawca synodalny obliguje proboszcza, by cechował się życzliwością wobec swojego wikariusza²⁸. Życzliwość to przyjazne usposobienie wobec drugiej osoby. Prawodawca opisując postawę proboszcza tymi słowami, niejako składa na jego barki odpowiedzialność za poprawne kształtowanie stosunków pomiędzy kapłanami zamieszkującymi i posługującymi w jednej parafii.

Kolejnym zobowiązaniem spoczywającym na proboszczu jest gotowość do służenia swoim współpracownikom radą²⁹. Wynika to z oczywistej przyczyny, którą jest dłuższe, bogatsze doświadczenie w posłudze we wspólnotach parafialnych, zdobywane przez lata uprzedniej, wikariuszowskiej posługi. Proboszcz powinien być gotów dzielić się swoim duszpasterskim warszatem, wypracowanym przez okres dotychczasowej kapłańskiej pracy. Nie można bowiem nigdy stracić z pola widzenia celu, dla którego do pracy we wspólnocie posłany jest wikariusz, a mianowicie „większej skuteczności troski o dusze poprzez wzmożenie działalności apostołskiej”³⁰. To zaś implikuje fakt, iż opisywane „służenie radą” wyraża się w dwu postawach. Pierwsza znajduje wyraz w udzielaniu porad, a więc wskazówek, pouczeń i informacji dotyczących tego, jak wydaje się proboszczowi właściwym prowadzenie duszpasterstwa. Druga znajduje wyraz w udzielaniu upomnień. Taka sytuacja – jak zaznacza sam prawodawca – występuje jedynie, gdy zajdzie słuszna przyczyna. Będzie nią bądź to celowe zaniedbanie ze strony wikariusza, bądź niefrasobliwość, bądź nieskuteczność wynikająca z krótszego doświadczenia.

Nowe spojrzenie na posługę wikariusza akcentuje pewną swobodę w podejmowaniu duszpasterskich zadań. Pojawiło się w tekście synodalnym sformułowanie uprawniające wprost wikariusza do przedstawiania sugestii, zaś ze strony proboszcza swoiste zobligowanie, by wcielić je w życie. Proces aktualizacji pomysłów i inicjatyw wysnuwanych przez wikariusza winien być

²⁶ M. Kołodziej, *Urząd wikariusza parafialnego...*, dz. cyt., s. 13.

²⁷ Aneks 13, s. 255.

²⁸ Por. tamże.

²⁹ Por. tamże.

³⁰ Tamże.

poprzedzony rozeznaniem. Znajduje to wyraz w słowach „jeśli [proboszcz] uzna to za stosowne [powinien] wprowadzać je w życie”³¹.

W zakresie przedstawiania proboszczowi pomysłów pastoralnych przez wikariusza, prawodawca synodalny przytacza przepis zawarty w Kodeksie Jana Pawła II, w myśl którego na wikariuszu spoczywa obowiązek prezentowania proboszczowi działań duszpasterskich, zarówno znajdujących się na etapie planów, jak i już w czasie realizacji. Takie zobligowanie ukierunkowane jest na owocne pełnienie pasterskiej posługi w parafii przez wszystkich duszpasterzy³².

Trzeci punkt omawianego Aneksu jest konsekwencją dyspozycji wzmiankowanej powyżej. Jako że konieczne jest wzajemne uzgadnianie podejmowanych działań pomiędzy prezbiterami pracującymi w parafii, Synod wskazuje, że spotkania kapłanów powinny mieć dwojaką formę (doraźne i regularne) oraz odbywać się w interwałach czasowych nie większych niż tydzień. Ta dyspozycja dotyczy wprost zarówno parafii powierzonych klerowi diecezjalnemu, jak i zakonnemu. Prawodawca synodalny wręcz sugeruje, iż byłoby właściwym prowadzić odrębną księgę, w której należałoby zapisywać podjęte decyzje i zalecenia. Pod takimi notatkami mieliby złożyć podpisy kapłani partycypujący w spotkaniu. Niewątpliwą zaletą takiego zbioru dokumentów byłaby swoista klarowność zakresu zadań podejmowanych przez poszczególnych duszpasterzy oraz – w przypadku ewentualnego sporu – możliwość wyjaśnienia wszelkich nieścisłości w prosty, nieskomplikowany sposób, opierając się na jasnych deklaracjach, potwierdzonych własnoręcznymi podpisami. Należy zaznaczyć, iż prowadzenie takiej księgi ma charakter fakultatywny. Wskazuje na to sformułowanie prawodawcy „zaleca się”³³. Jeżeli taka księga jest w parafii prowadzona, podlega sprawdzeniu przez wizytatora, i pod tym względem jest przyrównana z pozostałymi księgami, które mają być prowadzone w każdej parafii³⁴.

Ostatnią dyspozycją w tym przepisie jest wskazanie, że – o ile w parafii współpracuje więcej księży – istnieje konieczność wspólnego redagowania ogłoszeń parafialnych.

1.2. Czas wypoczynku kapłana

Czwarty punkt omawianego Aneksu dotyczy czasu wolnego przysługującego kapłanom. Doktryna Kościoła katolickiego zawarta w wydanym w 1992 roku Katechizmie Kościoła Katolickiego w odniesieniu do czasu wypoczynku człowieka została wywiedziona z opowiadania o stworzeniu zawartego w Księdze Rodzaju. „Działanie Boga jest wzorem działania ludzkiego.

³¹ Tamże.

³² Por. KPK, kan. 548 § 3.

³³ Por. Aneks 13, s. 256.

³⁴ Por. KPK, kan. 555 § 1, 3°.

Jeśli Bóg «odpoczął i wytchnął» w siódmym dniu, człowiek powinien również «zaprzestać pracy» i pozwolić innym – zwłaszcza ubogim – odpocząć³⁵. Stąd wniosek, że uprawnienie do czasu odpoczynku jest prawem naturalnym. Wszelkie przepisy w tym zakresie są zatem jedynie kodyfikacją naturalnego uprawnienia przysługującego każdemu człowiekowi. Czas wypoczynku jest również powiązany z zagadnieniem podejmowanej pracy. Nie dziwi zatem, że ten temat znalazł się również w obrębie dyrektyw zawartych w prawodawstwie II Synodu Diecezji Częstochowskiej.

Prawodawca synodalny zaznacza, że wypoczynek ma w kapłańskim życiu relewantne znaczenie w perspektywie celu, którego realizacji ma sprzyjać. Jest nim „odnowienie sił fizycznych i psychicznych” oraz „refleksja” i rozwój na płaszczyźnie intelektualnej³⁶. Nie budzi bowiem wątpliwości, że praca o charakterze duszpasterskim i katechetycznym może powodować wyczerpanie, które – by móc kontynuować wysiłki ukierunkowane na głoszenie Dobrej Nowiny – wymaga regeneracji w sferze ciała i ducha. Czas wypoczynku przysługujący kapłanom przyjmuje – według brzmienia przepisu punktu 4 omawianego Aneksu – dwie formy: doroczny urlop oraz jeden dzień wolny w każdym tygodniu³⁷. Wartym odnotowania jest fakt, że prawodawca odsyła czytelnika, by dokonał porównania następujących przepisów z wydaną w 1975 roku Instrukcją obowiązującą w diecezji częstochowskiej.

Doroczny urlop przysługujący kapłanom ma wymiar trzydziestu dni. Jest to powtórzenie normy zawartej w obowiązującym Kodeksie: „Jeżeli nie stoi na przeszkodzie poważny powód, wolno proboszczowi każdego roku opuścić parafię z racji urlopu najdłużej na miesiąc liczony w sposób ciągły albo z przerwami”³⁸. Warto podkreślić, że występuje tu pewna różnica terminologiczna. Mianowicie, prawodawstwo powszechne mówi o miesiącu (*per unum mensem*), zaś partykularne o trzydziestu dniach. Choć na pierwszy rzut oka wydają się to dwa sformułowania oznaczające ten sam desygnat, zróżnicowane jedynie pod względem językowym, można jednak zaryzykować twierdzenie, że występuje pomiędzy nimi niewielka różnica. Stosownie bowiem do normy zawartej w kan. 202 §1-2 KPK czas ciągły należy liczyć zgodnie z kalendarzem. Gdyby więc przyjąć, że kapłan decyduje się na wykorzystanie czasu urlopu w sposób ciągły w miesiącu mającym 31, a nie 30 dni, to różnica w porównaniu przepisów prawa powszechnego i partykularnego wyrażałaby się w 1 dniu, na korzyść interpretacji opartej o postanowienia Kodeksu Jana Pawła II. Gdyby zdecydował się jednak na urlop w dwu lub

³⁵ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 2172.

³⁶ Por. Aneks 13, s. 256.

³⁷ Por. tamże.

³⁸ KPK, kan. 533 § 2. Stosownie do dyspozycji zawartej w kan. 550 § 3, ten sam przepis stosuje się w odniesieniu do wikariusza w parafii.

więcej okresach czasu, nie wystąpiłaby żadna różnica, ponieważ wówczas za miesiąc przyjmuje się trzydzieści dni³⁹.

Miesięczny urlop można wykorzystać na dwa sposoby, mianowicie jednorazowo bądź w krótszych okresach. Prawo kodeksowe nie precyzuje, ile miałyby one trwać. Inaczej sprawę przedstawia się na płaszczyźnie prawodawstwa diecezjalnego. Synod mówi o możliwości podziału tego czasu na 20 dni w lecie i 10 dni w innym terminie. Wydaje się jednak, że nie jest to jedyna możliwość dostosowania długości wypoczynku, lecz wskazanie na wystąpienie dopuszczalności dostosowania długości przedziałów czasu wykorzystanego na urlop, w zależności od tego, jak dyktują to realne potrzeby. Jest to tym bardziej uzasadnione, że w dalszej części przepisu mówi się o wyjeździe oazowym, trwającym 15 dni, co *implicite* doprowadzałyby do pewnej niekoherencji pomiędzy przepisem, a dobrem prawnym nim regulowanym. Należy zatem stwierdzić, że przysługujący kapłanom czas urlopu trwa trzydzieści dni, które można wykorzystać łącznie albo w dwu lub więcej okresach, których trwanie uzależnione jest od okoliczności⁴⁰.

Uprawienie do miesięcznego czasu wolnego przysługuje każdemu kapłanowi, tak więc i takiemu, który podejmuje posługę na parafii, która z racji na swoją wielkość nie ma wikariusza. Z racji na swoistą kolizję dóbr prawnych polegającą na konieczności zapewnienia posługi duszpasterskiej Ludowi Bożemu oraz potrzeby umożliwienia skorzystania z uprawnienia do wypoczynku po stronie kapłana, konieczne było rozwiązanie i tego problemu. W takich sytuacjach prawodawca partykularny zdefiniował zobowiązanie ciążące na barkach dziekana. Ma on opracować plan urlopów wakacyjnych. Jego obowiązkiem jest uczynić to w porozumieniu z innymi kapłanami. Nie może więc arbitralnie dokonać podziału zastępstw według własnego uznania, ale musi zapewnić kulturę dialogu pomiędzy kapłanami tak, aby każdy mógł zrealizować własne uprawnienie do należnego wypoczynku i jednocześnie by nie ucierpiało przy tym naczelne pryncypium prawa kościelnego, którym jest zbawienie dusz. Opracowania takiego planu należy dokonać u kresu roku kalendarzowego. Takie określenie terminu umożliwi dokonanie ewentualnych modyfikacji w zakresie indywidualnych planów poszczególnych duszpasterzy⁴¹.

Realizacja obowiązku dziekana rodzi również swoiście rozumiane zobowiązania poszczególnych kapłanów pracujących w dekanacie, a mianowicie partycypacji w procesie ustaleń oraz gotowości do świadczenia braterskiej

³⁹ KPK, kan. 202: „§ 1. Dzień w prawie oznacza stały okres obejmujący 24 nieprzerwanie liczone godziny i zaczyna się od północy, chyba że inaczej wyraźnie zastrzeżono; tydzień to okres 7 dni; miesiąc - okres 30 dni, a rok - okres 365 dni, chyba że miesiąc i rok poleca się brać zgodnie z kalendarzem. § 2. Jeżeli czas jest ciągły, miesiąc i rok należy zawsze liczyć zgodnie z kalendarzem”.

⁴⁰ Por. Aneks 13, s. 256-257.

⁴¹ Por. tamże, s. 256.

pomocy. Można wnioskować, że jeżeli kapłan nie uczestniczy w dokonywaniu owych porozumień w obrębie wzajemnych zastępstw, nie może rościć sobie prawa do żądania skierowanego wobec dziekana, by na czas jego nieobecności rozwiązał sprawę podjęcia przez innego kapłana posługi duszpasterskiej. Należy jednak zaznaczyć, iż jest to jedynie wniosek wynikający z dogłębnej analizy omawianego przepisu; nie jest to dyrektywa, którą ustawodawca wprost zamieścił w tekście ustawy. Należy jednak podkreślić, że tak wywieziona interpretacja wydaje się być spójna z *mens legislatoris*.

Ustawodawca synodalny wskazuje, że istnieje również instytucja zatwierdzenia zakresu urlopu wszystkich kapłanów przez Kurie, a także obowiązkiem jest uzgodnienie urlopów wikariuszów z proboszczem, a proboszczów z dziekanem⁴². Termin „uzgodnienie” wskazuje na proces, do którego dochodzi się w drodze porozumienia, ewentualnych negocjacji i ostatecznie konsensusu, zaś zatwierdzenie wydaje się jedynie formalnością, która ma na celu dokonać korekty jedynie w sytuacji braku możliwości porozumienia pomiędzy kapłanami.

W zakres regulowanej prawem długości czasu urlopu nie wchodzi rzecz jasna rekolekcje, do których kapłan zobowiązany jest rokrocznie. Kodeks Prawa Kanonicznego formułuje ten obowiązek następująco: „Aby osiągnąć tę doskonałość [duchowni] (...) zobowiązani są również do odprawiania rekolekcji, zgodnie z przepisami prawa partykularnego”⁴³. Widoczne jest tu jasne odwołanie się do prawodawstwa o charakterze lokalnym; prawodawca powszechny składa na barki biskupów diecezjalnych lub Konferencji biskupów określenie norm odnoszących się do tego, w jaki sposób kapłan ma realizować obowiązek odbywania rekolekcji. Aby zatem właściwie zrozumieć niniejszą problematykę, należy odszukać normy zawarte w obrębie ustawodawstwa diecezjalnego, odnoszące się do kwestii rekolekcji kapłańskich. Taką normę zawarto również w dokumentach II Synodu Diecezji Częstochowskiej: „Kapłan szczerze dążący do swego uświęcenia nie zapomni też o dorocznych rekolekcjach”⁴⁴. Chociaż analiza językowa nie wskazuje tu wprost na zobligowanie kapłana do odbywania rekolekcji, ponieważ w cytowanym zdaniu można znaleźć raczej stwierdzenie – charakterystyczną afirmację, że duchowny zatroskany o zbawienie swej duszy dołoży starań, by nie zaniedbać rekolekcji, to analiza tego przepisu w kontekście całego systemu prawa kanonicznego nie pozostawi wątpliwości, iż mamy tu do czynienia ze zobowiązaniem. Prawodawca powszechny mówi o obowiązku, zaś szczególniej realizacji pozostawia do ustalenia prawodawcy partykularnemu, który precyzuje częstotliwość. Zobowiązanie zaś – w sprawiedliwym systemie prawnym – nie powinno rodzić uszczerbku w obrębie uprawnień wynikających

⁴² Por. tamże.

⁴³ KPK, kan. 276 § 2, 4°.

⁴⁴ II Synod Diecezji Częstochowskiej, V.3.3.5, w: *II Synod...* dz. cyt., s. 190.

z prawa Bożego czy naturalnego. Wobec tego w prawie synodalnym – podobnie jak i w kodeksowym – pojawiła się norma wskazująca na fakt, iż czas odbywania rekolekcji nie umniejsza okresu urlopu przysługującego każdemu kapłanowi. Chociaż nie wynika to wprost z tekstu ustawy synodalnej, należałoby przyjąć⁴⁵, iż gdy w grę wchodzi parafie o obsadzie jednoosobowej, dziekan jest zobowiązany do zatroszczenia się o zapewnienie duszpasterskiej pieczy w obrębie parafii, której proboszcz wyjeżdża, by odbyć rekolekcje.

Czas urlopu może również być modyfikowany z racji na fakt podejmowania posługi duszpasterskiej. W czasie zarówno wakacji letnich jak i zimowych, organizuje się dla dzieci, młodzieży oraz rodzin rekolekcje w formie wyjazdowej. Każde z takich rekolekcji wymagają obecności kapłana, który zatroszczy się o zapewnienie duszpasterskiej opieki nad osobami uczestniczącymi. Ustawodawca synodalny, przewidując tę sytuację, wydał normę, iż czas poświęcony przez kapłana na partycypację w tego typu rekolekcjach podlega proporcjonalnej rekompensacie. Synod wskazuje: „Ci kapłani, którzy w czasie swojego urlopu prowadzą 15 dniowe rekolekcje oazowe, powinni otrzymać dodatkowy tydzień urlopu”⁴⁶.

Po pierwsze, interpretacji podlega sformułowanie „rekolekcje oazowe”. W ścisłym rozumieniu, pod potoczną nazwą „oaza” zwykło się rozumieć „Ruch Światło-Życie”. Wydaje się jednak, że w zakres tego terminu należy włączyć jakiegokolwiek rekolekcje przeznaczone dla dzieci, młodzieży, rodzin bądź grup duszpasterskich, organizowane poza miejscem zamieszkania, z ustalonym planem ukierunkowanym na formację duchową. W taki zakres wówczas weszłyby również rekolekcje Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, Liturgicznej Służby Ołtarza lub inne o podobnym charakterze. Nie należy jednak przyrównywać do tego typu działalności wyjazdów o charakterze turystyczno-wypoczynkowym, choćby były one przeznaczone dla określonej grupy duszpasterskiej.

Po drugie, należy wskazać na dysproporcję pomiędzy czasem przeznaczonym na działalność duszpasterską a jego rekompensatą w okresie urlopu. Nie występuje tu stosunek „jeden do jednego”. Ustawodawca określa, że za 15 dni spędzonych na rekolekcjach duchownemu przysługuje dodatkowy tydzień urlopu. Takie ujęcie nasuwa dwie możliwości interpretacji tego przepisu. Pierwsza, nieco bardziej surowa, nakazywałaby uznać zasadność roszczenia o przedłużenie czasu wolnego przysługującego kapłanowi o tydzień wyłącznie wówczas, gdy na wyjeździe rekolekcyjnym spędza nie mniej niż 15 dni. Druga, rozszerzająca będzie wskazywać na uznanie zasadności żądania przedłużenia rocznego urlopu o taką ilość dni, która jest połową czasu, który

⁴⁵ Stosownie do paradygmatu interpretacji tekstu prawnego, wskazanego w kan. 17 KPK, należy ustalić znaczenie słów, dokonując analizy „w tekście i kontekście”, z uwzględnieniem miejsc paralelnych. Swoiście rozumianą paralelność dostrzegamy w miejscu, gdy brak jest duszpasterza z racji na wykonywanie swojego prawa do urlopu.

⁴⁶ Aneks 13, s. 257.

duchowny poświęcił na wyjazd o charakterze formacyjnym. Mając na uwadze zasadę *favorabilia amplianda, odiosa restringenda*, wydaje się, że ta druga interpretacja jest słuszniejsza.

Kolejnym elementem, na który wskazuje punkt Aneksu dotyczący wypoczynku duchownych, jest zagadnienie jednego dnia wolnego w każdym tygodniu. Należy z pełną jasnością skonstatować, że charakter pracy pastoralnej podejmowanej przez kapłanów pracujących w duszpasterstwie parafialnym cechuje się tym, iż niemożliwym jest uczynić dzień Pański dniem odpoczynku. Wymaga on zatem swoistej rekompensaty, polegającej na ustaleniu jednego, konkretnego dnia każdego tygodnia przeznaczonego na czas wypoczynku. Ustawodawca wprost wskazuje, że „aby umożliwić planowanie pracy, zwłaszcza prowadzenie regularnej katechizacji, dzień ten powinien być ustalony pomiędzy księżmi”⁴⁷. Ma się on więc charakteryzować stałością⁴⁸. Należy na marginesie zaznaczyć, że moment tworzenia się tego prawa nie przewidywał katechizacji w placówkach szkolnych – odbywała się ona wówczas w obrębie infrastruktury parafialnej. Dziś – z racji na realizację katechezy w szkolnictwie publicznym – przepis ten wydaje się być wręcz oczywisty: określony dzień wolny musi być współgrający z ustalonym planem zajęć kapłana katechety.

Wskazanie przez ustawodawcę na konieczność uzgodnienia dnia wolnego wikariusza z proboszczem wydaje się być obowiązkiem jednorazowym, który należy wyegzekwować na początku roku duszpasterskiego (i szkolnego). Wniosek taki należy wysnuć na podstawie faktu, iż wskazany dzień wolny po pierwsze jest rekompensatą uprawnienia wynikającego z prawa naturalnego, po wtóre zaś, jak to zostało wskazane w przepisie, ma się charakteryzować regularnością. Jest więc ustalany raz do roku i obowiązuje przez cały rok duszpasterski, chyba że wystąpi nadzwyczajna przyczyna nakazująca powstrzymanie się od realizacji swojego uprawnienia. Nie można w żadnej mierze interpretować tego sformułowania jako nakazu, by wikariusz „wnosił” do swojego proboszcza o udzielenie zgody na skorzystanie z prawa do dnia wolnego każdego tygodnia. Jest to bowiem uprawnienie każdego duchownego.

Synod podkreśla, iż realizacja prawa do dnia wolnego może dokonać się zarówno w jak i poza terenem parafii, z zastrzeżeniem jednak, iż w przypadku woli spędzenia czasu wypoczynku poza terytorium wyznaczonym przez administracyjne granice parafii, powrót kapłana musi nastąpić tego samego dnia⁴⁹. Prawodawca określa, również, jakie są okoliczności wyłączające możliwość skorzystania z uprawnienia do dnia odpoczynku. Są nimi: niedziela

⁴⁷ Tamże, s. 256.

⁴⁸ Por. tamże, s. 256.

⁴⁹ Por. tamże, s. 256-257.

i święto⁵⁰, sobota⁵¹ oraz czas okolicznościowych prac parafialnych, definiowanych jako rekolekcje, misje, odpust, pierwsze czwartek i piątek poszczególnych miesięcy oraz zdrowotna niedyspozycja kapłana współpracującego. Tak zawarte w ustawie sformułowanie rodzi pytanie o interpretację niniejszego przepisu, mianowicie: czy wskazany w synodzie katalog należy traktować jako enumeratywne wyliczenie okoliczności uniemożliwiających skorzystanie z dnia wypoczynku, czy jedynie jako nietaksatywny, przykładowy rejestr okoliczności, które mogą być poszerzane o sytuacje cechujące się swoistym podobieństwem, a które mogą ograniczać podmiotowe uprawnienie do wypoczynku będącego dla prezbitera ekwiwalentem dnia Pańskiego. Za słusnością pierwszej wzmiankowanej interpretacji treści niniejszego przepisu przemawia norma ogólna skodyfikowana w Kodeksie Jana Pawła II, a mianowicie, *favorabilia amplianda, odiosa restringenda*. Zgodnie z dyrektywą określoną w kan. 18 KPK należy w sposób ścisły interpretować te przepisy, które „ustanawiają kary, ograniczają swobodne wykonywanie uprawnień albo zawierają wyjątek od ustawy”. Niniejszy przepis spełnia dwie z trzech wyliczonych cech, a mianowicie: jest ograniczeniem prawa podmiotowego przysługującego prezbiterowi podejmującemu posługę w parafii oraz jest wyjątkiem od zasady ogólnej, stanowiącej o uprawnieniu do skorzystania w każdym tygodniu z jednego, określonego dnia wolnego od pracy, jako ekwiwalentu za konieczność podjęcia posługi w niedzielę. W myśl tego pryncypium, należałoby go interpretować w sposób ścisły, czyli gdy „interpretator pod wyrażenia ustawy podciąga tylko te osoby lub rzeczy, które koniecznie podciągnąć trzeba, aby sens ustawy był prawdziwy”⁵².

Argumentem przemawiającym na korzyść drugiej interpretacji tego przepisu jest swoiście aplikowana zasada słusności kanonicznej⁵³. Ograniczenie prawa podmiotu (kapłana) do czasu wypoczynku może zostać uzasad-

⁵⁰ Wydaje się rzeczą oczywistą, iż w obrębie pojęcia „święto” należy rozumieć to, co określa się zwykle terminem technicznym „Uroczystość”.

⁵¹ Prawodawca synodalny powołuje się przy tym na uzasadnienie, że jest to „wigilia Dnia Pańskiego”. W żaden sposób jednak nie wyjaśnia, dlaczego wówczas nie miałyby wystąpić możliwości do skorzystania z dnia wolnego.

⁵² T. Pawluk, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Tom II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*, Olsztyn 1985, s. 230.

⁵³ Szeroko na temat koncepcji słusności kanonicznej, jej znaczenia i stosowania pisze m. in. ks. M. Auguścik. Wskazuje on, że w przypadkach, w których prawo pozytywne jest słuszne samo w sobie oraz ze względu na swój generalny i abstrakcyjny charakter może dojść jednak do napięcia między jego charakterem a indywidualnym charakterem konkretnych przypadków. Toteż słusność w takich sytuacjach jest swoistym remedium na zło, niegodziwość, czy też niesprawiedliwość, która mogłaby wyniknąć z dokonanych aktów prawnych czy wydanych orzeczeń przy ścisłym zachowaniu prawa stanowionego”. Wobec tego zasada słusności kanonicznej to taki sposób stosowania prawa, który może być nie całkiem zgodny z literalnym rozumieniem treści ustawy, ale na pewno pozostający w zgodności z zamysłem prawodawcy - por. M. Auguścik, *Miejsce i rola słusności w prawie kanonicznym*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 23 (2014) 2, s. 16-21.

nione wypełnieniem prawa wiernych do zapewnienia posługi duszpasterkiej. Należy stwierdzić, że – gdyby uznać za słuszną tę drugą interpretację, to znaczy dopuszczającą poszerzenie zawartego w przepisie katalogu okoliczności uzasadniających domaganie się od duchownego nierealizowania prawa do skorzystania z dnia wolnego – to jej dopuszczalność występuje jedynie w wyjątkowych sytuacjach i nie może się żadną miarą stać uzasadnieniem sprzecznego z prawem regularnego pozbawiania proboszcza przysługującego mu czasu wypoczynku. Trzeba stale mieć na uwadze, że nie mamy w tym miejscu do czynienia z prawem czysto pozytywnym, ale z kościelną kodyfikacją prawa naturalnego. Wydaje się nadto, że w takiej perspektywie przysługiwałoby kapłanowi uprawnienie do roszczenia wynagrodzenia takiej sytuacji poprzez przyznanie mu dodatkowego dnia wolnego, na przykład w czasie urlopu wakacyjnego.

Zagadnienie ogólnego rysu współpracy pomiędzy proboszczem i wikariuszem oraz przysługującego każdemu z nich czasu odpoczynku nie wyczerpuje omawianego Aneksu do II Synodu Diecezji Częstochowskiej. Z racji jednak na objętość dotychczas poczynionych komentarzy, koniecznym jest kontynuowanie ich w kolejnym artykule. Zostaną w nim omówione kwestie zamieszkania w domu parafialnym, życia wspólnego, należnego wynagrodzenia za podejmowaną w duszpasterstwie pracę oraz kwestie zakończenia współpracy.

Bibliografia

Źródła

- Aneks 13. Współpraca proboszcza i wikariusza w parafii*, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Z. Wajzner i in. (red.), Częstochowa 1987, s. 255-259.
- Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia „Christus Dominus”*, 30, 3, AAS 58 (1966), s. 673-701.
- Dekret zamykający prace II Synodu diecezji częstochowskiej i zatwierdzający jego uchwały*, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Z. Wajzner i in. (red.), Częstochowa 1987, s. 21.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994.
- Kodeks Prawa Kanonicznego*, Poznań 2022.
- Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów „Christus Dominus”*, [w:] Sobór Watykański II, *Konstytucje, deklaracje, dekryty*, Poznań 2002, s. 236-258.

Opracowania

- Arrieta J., *Tytuł VIII. Władza rządzenia*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, P. Majer (red.), Kraków 2011, s. 150-163.
- Auguścik M., *Miejsce i rola słuszości w prawie kanonicznym*, „*Łódzkie Studia Teologiczne*” 23 (2014) 2, s. 7-26.

- Burczak K., *Szczegółowe obowiązki kanoniczne proboszcza w zakresie nauczania, uświęcania i pasterzowania*, „Studia prawnicze KUL” 2 (66) 2016, s. 7-32.
- Dyda K., *Urząd proboszcza i wikariusza w kodyfikacjach prawa Kościoła łacińskiego*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 44/2 (3/2018), s. 60-71.
- Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Poznań-Warszawa-Lublin 1957.
- Kalbarczyk A., *Celebracja homilii w kontekście celebracji eucharystii i niedzieli*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2012), s. 63-80.
- Kołodziej M., *Urząd wikariusza parafialnego. Współpraca i autonomia w posługiwaniu duszpasterskim*, „Kościół i prawo” 5 (18) 2016, nr 1, s. 9-31.
- Pawluk T., *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II. Tom II. Zagadnienia wstępne i normy ogólne*, Olsztyn 1985.
- Pawluk T., *Uwagi na temat ustawodawstwa diecezjalnego*, „Prawo kanoniczne” 34 (1991) 1-2, s. 25-36.
- Sztafrowski E., *Wikariusze parafialni w prawie kodeksowym*, „Prawo kanoniczne” 34 (1991) nr 2, s. 55-85.